Waarom het basisonderwijs toe is aan een fundamentele herziening van volgen en ontwikkelen

Van leerlingvolgsysteem naar KINDvolgsysteem

De signalen zijn niet meer te negeren. De Inspectie scherpt het waarderingskader aan. Met de standaard OP0 wordt expliciet gekeken naar de kwaliteit van het onderwijs in basisvaardigheden. Toch gaan de nieuwe kaders verder dan toetsresultaten alleen. De focus verschuift naar de kwaliteit van het onderwijsaanbod zelf, naar samenhang binnen het curriculum en naar continuïteit in de ontwikkeling van kinderen. In de standaard OP2 (Zicht op ontwikkeling en begeleiding), is bovendien vastgelegd dat leerlingen betrokken worden bij de inhoud, uitvoering en evaluatie van hun eigen ontwikkelingsperspectief. Astrid Timmermans van Leskracht deelt haar visie.

TEKST **ASTRID TIMMERMANS** BEELD **LESKRACHT**

Een groter bewustzijn in het veld

In het basisonderwijs groeit de behoefte om de brede ontwikkeling van kinderen werkelijk zichtbaar te maken. Teams willen curriculumbewust en meer thematisch werken aan een doorlopende lijn van kennis, houding en vaardigheden die toewerkt naar referentieniveaus en einddoelen. De klas wordt gezien als een samenwerkende leer- en leefgemeenschap waarin ontwikkeling niet losstaat van inhoud.

Deze behoefte raakt de aangescherpte inspectiekaders. Want wanneer toezicht kijkt naar samenhang, continuïteit en leerlingbetrokkenheid, kan *volgen* niet langer beperkt blijven tot toetsregistratie. De spanning is voelbaar. Scholen willen enerzijds voldoen aan de wettelijke verplichting om leerlingen structureel te volgen via een gevalideerd leerlingvolgsysteem en de doorstroomtoets in groep 8. Anderzijds willen zij betekenisvol onderwijs organiseren dat recht doet aan het hele kind. Zicht op ontwikkeling is daarmee geen administratieve formaliteit meer, maar een kernindicator van onderwijskwaliteit, die vraagt om meer dan een registratiesysteem en om een andere manier van volgen: een KINDvolgsysteem.

De blinde vlek van het huidige model

Meer dan tachtig procent van de basisscholen werkt met hetzelfde type registratiesysteem. Ooit ontwikkeld om toetsgegevens vast te leggen en verantwoording mogelijk te maken. Functioneel en vertrouwd, maar gebouwd in een andere tijd. Wat zien we daar vooral terug? Scores, grafieken en normtabellen. Wat zien we nauwelijks? Curriculumsamenhang, de brede kindontwikkeling, doorlopende leerlijnen en actieve betrokkenheid van het kind bij zijn eigen leerproces.

> Zicht op ontwikkeling is daarmee geen administratieve formaliteit meer, maar een kernindicator die vraagt om een andere manier van volgen: een KINDvolgsysteem.

Precies daar wringt het. We leren kinderen dat de wereld voortdurend verandert, maar onze systemen bewegen niet altijd in hetzelfde tempo mee. Het curriculum wordt herijkt. Teams zoeken naar focus en samenhang, naar onderwijs waarin kennis, houding en vaardigheden elkaar versterken. De dagelijkse praktijk vraagt om overzicht en richting, niet om versnippering.

De tijd is rijp

Scholen bevinden zich op een kantelpunt. De wettelijke opdracht om systematisch te volgen blijft onverminderd van kracht. Tegelijk vraagt het nieuwe toezicht om zicht op

onderwijsaanbod, begeleiding en ontwikkelingsperspectief. *Volgen* is immers geen doel op zich. Het is een middel om het onderwijsaanbod en de begeleiding bewust af te stemmen op wat leerlingen nodig hebben om zich duurzaam te ontwikkelen. Wanneer registratie losraakt van pedagogische intentie, verliest het zijn betekenis.

> Als we brede talentontwikkeling serieus nemen, kunnen we niet blijven werken met systemen die vooral registreren wat meetbaar is.

De Tweede Kamer heeft ook het belang onderstreept om bestaande leerlingvolgsystemen kritisch te bekijken, wat heeft geleid tot onderzoek en gesprekken over het gebruik en over mogelijke alternatieven. Het signaal is helder en vraagt om een bewuste en doordachte keuze voor hoe we de ontwikkeling van kinderen willen volgen. Het huidige model is niet vanzelfsprekend toekomstbestendig. Er ontstaat ruimte om opnieuw te definiëren wat volgen werkelijk moet ondersteunen: naast 'verantwoording' ook 'ontwikkeling'.

Eens met de analyse en op zoek?

Bij Leskracht zijn we ons er al langer van bewust dat structureel volgen niet alleen verantwoording is maar ook het volgen van de brede ontwikkeling van kinderen. Daarom startten we een aantal jaren geleden met de ontwikkeling van Meloo. Meloo is geen extra platform bovenop bestaande registraties, maar een geïntegreerd kindvolgsysteem, portfolio- en rapportsysteem en leerdoel- en themaplanner in één. Het verbindt wat in veel scholen versnipperd is. Alles wat wettelijk verplicht is, zit erin. Maar het vertrekpunt is anders. Het begint niet bij registratie, maar bij ontwikkeling, samenhang en de betrokkenheid van de leerling zelf. Doelen worden gekoppeld aan leeractiviteiten. Observaties, leerervaringen, opbrengsten, werkstukken, en toetsresultaten komen samen in één overzicht dat recht doet aan het ontwikkelingsperspectief van het kind.

Kerndoelbewust in een doorlopende lijn

In veel scholen worstelen teams met de vertaling van kerndoelen en leerlijnen naar concreet onderwijsaanbod in een samenhangende, doorlopende lijn van groep 1 tot en met 8. Leerlijnen, methoden en planningtools bestaan naast registratiesystemen. Overzichten groeien uit tot complexe schema's waarin doelen worden afgevinkt zonder werkelijk richting te geven aan de praktijk.

Meloo kindvolgsysteem

Een alles-in-één oplossing waarin alles samenkomt, waar bestaat die uit?

- Een volledig KINDvolgsysteem voor alle SLO leergebieden en de brede ontwikkeling;
- Integratie van methodeonafhankelijke toetsen en doorstroomtoetsen;
- Gevalideerde sociaal emotionele meting;
- Leerlijnentool incl. referentieniveaus met koppeling aan dagelijkse leeractiviteiten;
- Automatische rapportages;
- Een eigen digitale omgeving voor ieder kind.

Binnen Meloo verbinden we focusdoelen direct met wat er in de klas gebeurt. Met een leerlijnentool en themaplanner werken teams curriculumbewust aan een doorlopende lijn van groep 1 tot en met 8. Wat wordt aangeboden, is zichtbaar gekoppeld aan referentieniveaus, einddoelen en het ontwikkelingsperspectief van de leerling. Wat wordt geobserveerd, krijgt betekenis binnen diezelfde lijn. Daarbij krijgen het werk, de ideeën en de communicatie van en met leerlingen een prominente plek. Ieder kind beschikt zelfs over een eigen leer- en werkomgeving waarin 'trotswerk' wordt verzameld, doelen zichtbaar zijn en reflectie een vanzelfsprekend onderdeel van leren wordt.

Dat sluit aan bij de eisen van OP2, waarin expliciet wordt gevraagd om zichtbaar te maken hoe ontwikkeling en begeleiding vorm krijgen, mét actieve betrokkenheid van de leerling. Niet als verantwoording achteraf, maar als geïntegreerd onderdeel van het dagelijkse onderwijsproces.

Juist die samenhang brengt rust. Niet omdat er minder wordt gevraagd, maar omdat doelen, observaties en begeleiding logisch op elkaar aansluiten. Het

systeem ondersteunt het onderwijsproces en beweegt daarin mee, in plaats van er los naast te staan.

> Niet langer vertrekken vanuit wat we moeten toetsen, maar vanuit de doelen en ambities die we met ons onderwijs nastreven.

Van toetsregistratie naar ontwikkelverhaal

Toetsgegevens blijven belangrijk en daarom toetskoppelingen ook. Net als de gevalideerde sociaal-emotionele meting die we integreren.

Cijfers en niveaus krijgen pas betekenis binnen hun context, niet in onderlinge vergelijking maar in relatie tot de ontwikkeling van het kind zelf. Die ontwikkeling wordt zichtbaar in samenhang, gegrond in de SLO-leerlijnen en referentieniveaus waarop de leerkracht doelbewust kan sturen. Leeropbrengsten, werkstukken, observaties en reflecties geven richting en verdieping aan resultaten. Zo ontstaat een rijker beeld waarin continuïteit zwaarder weegt dan losse meetmomenten en waarin duidelijk wordt waarop kan worden voortgebouwd en waar verdere groei mogelijk is. Dat ondersteunt professionele gesprekken binnen het team, versterkt oudergesprekken en maakt overdracht tussen groepen zorgvuldiger. Bovendien laat het zien hoe het onderwijsaanbod daadwerkelijk bijdraagt aan duurzame ontwikkeling.

De leerling krijgt een stem

Misschien wel het meest wezenlijke verschil is dat ieder kind een eigen leer- en ontwikkelomgeving heeft. Geen verborgen administratie, maar een transparante omgeving waarin de leerling actief participeert. Zij zien aan welke doelen ze werken, hoe deze passen binnen hun ontwikkelingsperspectief en welke volgende stap ze kunnen zetten. Zij herkennen hun groei, verzamelen werk waar ze trots op zijn en reflecteren op hun ontwikkeling.

Dat sluit direct aan bij de inspectie-eis om leerlingen te betrekken bij inhoud, uitvoering en evaluatie van hun leerproces.

Bestuurlijke meerwaarde

Voor schoolleiders en besturen biedt Meloo overzicht en transparantie, in lijn met de pedagogische visie van de school. In één omgeving ontstaat inzicht op individueel, groeps- en schoolniveau. Dat ondersteunt kwaliteitszorg, beleidsontwikkeling en verantwoording.

In een tijd waarin werkdruk hoog is en middelen zorgvuldig moeten worden ingezet, is eenvoud een strategische keuze. Minder versnippering betekent minder dubbele registraties, lagere kosten en meer focus op inhoudelijke kwaliteit. Bovendien sluit Meloo aan bij actuele technologische ontwikkelingen en het digitale werkklimaat van een nieuwe generatie leerkrachten. Gepersonaliseerde rapportages zijn efficiënt te genereren, zonder extra administratieve belasting.

Hier komen wettelijke borging, curriculumbewust werken en leerlingbetrokkenheid samen in één samenhangend systeem.

De toekomstmaker

Onderwijs staat niet stil. Het toezicht wordt ontwikkelingsgerichter. De beweging van leerlingvolgsysteem naar KINDvolgsysteem is meer dan een woordspel. Het markeert een cultuurverandering. Van registreren naar ontwikkelen. Van losse data naar samenhang. Van volgen als controle naar volgen als kompas. De tijd is rijp. Scholen die nu kiezen voor een geïntegreerde, kindgerichte en curriculumbewuste aanpak bouwen niet alleen aan verantwoording, maar aan onderwijs dat klopt.

Leskracht verzorgt voor geïnteresseerden met regelmaat webinars over haar KINDvolgsysteem Meloo. Astrid Timmermans is directeur van Leskracht en begeleidt met haar team veel scholen bij de schoolontwikkeling. Meer informatie over Meloo vind je op meloo.leskracht.nl of scan de QR-code.